

POSTANOWIENIE Z DNIA 19 STYCZNIA 2012 R.

I KZP 19/11

Warunkiem istnienia w obrocie prawnym wyroku jako dokumentu procesowego jest sporządzenie go na piśmie, a następnie publiczne ogłoszenie.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: D. Świecki (sprawozdawca), W. Wróbel.

Prokurator Prokuratury Generalnej: B. Mik.

Sąd Najwyższy w sprawie Janusza J., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 19 stycznia 2012 r. przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 5 października 2011 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy w sytuacji, gdy doszło do ogłoszenia wyroku pomimo tego, że wyrok nie został sporządzony na piśmie i podpisany to należy uznać, że wyrok taki nie wywołuje skutków prawnych (sententia non existens) czy też należy uznać, że wyrok taki istnieje, ale jest dotknięty wadą stanowiącą bezwzględną przyczynę uchylenia wyroku (art. 439 § 1 pkt 6 in fine k.p.k.)?”

p o s t a n o w i ł odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wyłoniło się w następującej sytuacji procesowej. Do Sądu Rejonowego w K. wpłynął akt oskarżenia przeciwko Januszowi J. o popełnienie dwóch przestępstw, tj. z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 278 § 1 i 5 k.k. i z art. 278 § 1 i 5 k.k. Na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2011 r. zamknięto przewód sądowy i po wysłuchaniu głosów stron, sąd na podstawie art. 411 § 1 k.p.k. odroczył wydanie wyroku do dnia 8 kwietnia 2011 r. Na ogłoszenie wyroku stawiał się oskarżony. Przewodniczący (sprawa była rozpoznana w składzie jednoosobowym), odczytał z ekranu monitora komputera treść rozstrzygnięcia w oparciu o „przykładowy wyrok” jakim dysponował oraz podał ustnie jego uzasadnienie. Następnie wywiązała się rozmowa z oskarżonym, w wyniku której sędzia oznajmił, że sąd wznawia przewód sądowy i odracza rozprawę do dnia 8 czerwca 2011 r. W dniu 14 czerwca 2011 r. obrońca oskarżonego złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, który został ogłoszony w dniu 8 kwietnia 2011 r. W związku z tym wnioskiem wyznaczono posiedzenie w przedmiocie odtworzenia treści wyroku. Postanowieniem z dnia 16 sierpnia 2011 r. Sąd Rejonowy w K. stwierdził, że odtworzenie wyroku z dnia 8 kwietnia 2011 r. jest niemożliwe. W uzasadnieniu podniósł, że do wznowienia przewodu sądowego doszło w trakcie ogłoszenia wyroku, co w świetle art. 409 k.p.k. było dopuszczalne. Natomiast ogłaszany wyrok nie przybrał formy wymaganej przepisami art. 412, art. 413 i art. 418 § 1 k.p.k., gdyż nie został sporządzony na piśmie. Nie mogło więc nastąpić jego zniszczenie ani zaginięcie, a tym samym nie można go odtworzyć. Postanowienie to zaskarżył obrońca oskarżonego

zarzucając obrazę art. 163 § 1 w zw. z art. 164 k.p.k. W konkluzji wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Rozpatrując to zażalenie Sąd Okręgowy w K. powziął wątpliwość przedstawioną w pytaniu prawnym.

Prokurator Prokuratury Generalnej złożył wniosek o odmowę podjęcia uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności rozważenia wymaga kwestia spełnienia warunków do uznania, że przedstawione Sądowi Najwyższemu pytanie jest zagadnieniem prawnym wymagającym zasadniczej wykładni ustawy w rozumieniu art. 441 § 1 k.p.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w doktrynie, utrwalony jest pogląd, że przekazanie pytania prawnego jest możliwe wówczas, gdy w sprawie ujawni się zagadnienie o charakterze prawnym, a więc stanowiące istotny problem interpretacyjny, a nadto wymagające zasadniczej wykładni ustawy, czyli dotyczące przepisu rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej albo przepisu o oczywiście wadliwej redakcji lub niejasno sformułowanego, umożliwiającego przeciwstawne interpretacje, a jego wyjaśnienie może mieć znaczenie prejudycjalne dla kształtowania przyszłego orzecznictwa. Warunkiem jest również, by wyłoniło się ono podczas rozpoznawania środka odwoławczego i miało znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu odwoławczym (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 15 grudnia 2005 r., I KZP 44/05, OSNKW 2006, z. 1, poz. 6; 26 stycznia 2007 r., I KZP 33/06, OSNKW 2007, z. 2, poz. 11 i 24 maja 2007 r., I KZP 10/07, OSNKW 2007, z. 6, poz. 47, a także R.A. Stefański, Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 254 – 300).

Dokonując oceny spełnienia tych warunków należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy w K. w pytaniu prawnym nie wskazał, jaki konkretnie zwrot ustawowy wymaga zasadniczej wykładni przy interpretacji przepisów dotyczących wyrokowania (Rozdział 47 Kodeksu postępowania karnego). Sformułował natomiast ogólne pytanie, na które zresztą sam odpowiedział stwierdzając, że „Sąd Okręgowy skłania się ku stanowisku, że wyrok ogłoszony przez Sąd istnieje, przy czym jeśli ten ogłoszony wyrok dotknięty jest wadami procesowymi (niesporządzenia wyroku na piśmie, w konsekwencji – co oczywiste – braku podpisu pod orzeczeniem) to rodzaj i charakter uchybień procesowych decydują o tym czy zachodzi sytuacja opisana w art. 438 k.p.k. czy 439 k.p.k.”.

W takiej sytuacji, gdy Sąd odwoławczy posiada własny pogląd na przedstawione zagadnienie prawne, to zadane pytanie nie zmierza do wyjaśnienia wątpliwości co do wykładni prawa, a jedynie do uzyskania swoistej akceptacji Sądu Najwyższego dla własnego stanowiska (por. m.in. uzasadnienia postanowień SN z dnia: 17 października 1996 r., I KZP 24/96, OSNKW 1997, z. 1 – 2, poz. 7; 29 czerwca 2010 r., I KZP 6/10, OSNKW 2010, z. 8, poz. 65, a także R.A. Stefański, op. cit., s. 264 – 299 i 352 – 371).

Należy także stwierdzić, że udzielenie odpowiedzi na tak sformułowane pytanie nie ma znaczenia dla rozpoznania zażalenia wniesionego na postanowienie odmawiające odtworzenia akt. W rozpoznawanej przez Sąd odwoławczy sprawie oczywiste jest, że nie doszło do „zaginięcia lub zniszczenia” części akt w postaci wyroku, skoro w aktach sprawy w ogóle nie było takiego orzeczenia.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały. Zważywszy jednak na wyjątkowy charakter zaistniałej sytuacji procesowej, konieczne jest przedstawienie kilku uwag.

W rozpoznawanej sprawie zasadnicze znaczenie miała kwestia możliwości zaskarżenia przez obrońcę oskarżonego rozstrzygnięć podanych oskarżonemu do wiadomości przez sędziego na rozprawie w dniu 8 kwietnia 2011 r. Świadczy o tym fakt, że obrońca złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, który, jego zdaniem, zapadł w dniu 8 kwietnia 2011 r. Jednakże z treści art. 425 § 1 *in princ.* k.p.k. wyraźnie wynika, że warunkiem skutecznego wniesienia środka odwoławczego jest **wydanie** (podkr. SN) orzeczenia. W przepisach Kodeksu postępowania karnego wskazano, jakie przesłanki muszą zostać spełnione, aby wyrok został wydany. Przepisy te zamieszczono w Rozdziale 47 zatytułowanym „Wyrokowanie”, a nadto, jak wskazuje art. 408 *in fine* k.p.k., także w Rozdziale 12 zatytułowanym „Narada i głosowanie”. Na ich podstawie można wyróżnić następujące warunki wydania wyroku: 1) narada; 2) głosowanie; 3) sporządzenie wyroku na piśmie; 4) podpisanie wyroku; 5) ogłoszenie wyroku. Nadto na proces wyrokowania składają się jeszcze: podanie ustnie najważniejszych powodów wyroku oraz pouczenie o prawie, terminie i sposobie wniesienia środka odwoławczego. Zastrzec przy tym trzeba, że narada i głosowanie w znaczeniu nadanym w przepisach Rozdziału 12 Kodeksu postępowania karnego, ma miejsce w składach kolegialnych sądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że każda z tych części składowych ma charakter samodzielny i odgrywa istotną, a przy tym autonomiczną rolę w procesie wyrokowania i nie może

zostać pominięta (por. wyrok SN z dnia 21 stycznia 2004 r., II KK 168/03, OSNKW 2004, z. 3, poz. 28).

W rozpoznawanej sprawie nie zostały spełnione warunki prawidłowego wyrokowania wymienione w art. 412 k.p.k., gdyż nie doszło do sporządzenia wyroku na piśmie, a tym samym i jego podpisania. W doktrynie wskazuje się, że użyty w tym przepisie zwrot „sporządzenie wyroku” oznacza dyspozytywną jego część (zwaną też sentencją) podpisaną przez wszystkich członków składu orzekającego. Natomiast określenie „sąd sporządza wyrok” należy rozumieć w sensie dokonywania czynności procesowej z udziałem składu orzekającego, choć technicznie napisanie treści wyroku następuje przez sędziego lub protokolanta pod dyktando sędziego. Podkreślić przy tym należy, że art. 412 k.p.k. wymaga, aby wyrok został sporządzony na piśmie. Ten warunek ma charakter gwarancyjny, gdyż nie tylko umożliwia przeprowadzenie kontroli instancyjnej wydanego orzeczenia, ale także wzmacnia bezpieczeństwo prawne i zaufanie do organów państwa.

W doktrynie i orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że sporządzenie wyroku jest *de facto* przygotowaniem jego projektu, który staje się wyrokiem dopiero z chwilą jego ogłoszenia, po uprzednim podpisaniu przez wszystkich członków składu orzekającego. Wskazuje się także na doniosłe znaczenie ogłoszenia wyroku, gdyż dokonanie tej czynności stanowi moment kreujący wyrok. Dlatego też w przypadku nieogłoszenia wyroku nie można przyjąć jego istnienia w znaczeniu prawnym (por. E. Skrętowicz: Wyrokowanie sądu pierwszej instancji w sprawach karnych, Lublin 1984, s. 104–105; idem: Wyrok sądu karnego pierwszej instancji. Z problematyki wyrokowania, Lublin 1989, s. 49; L. K. Paprzycki [w:] J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. I,

Kraków 2006, s. 1147; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: KPK. Komentarz, t. II, Warszawa 2011, s. 631; postanowienie SN z dnia 12 grudnia 1961 r., II K 719/61, OSNKW 1962, z. 4, poz. 66, wyrok SN z dnia 4 października 2007 r., V KK 269/07, LEX nr 476327). Ogłoszenie wyroku wywołuje także i ten skutek procesowy, że po jego nastąpieniu nie można wznowić przewodu sądowego (*arg. ex art. 409 in princ. k.p.k.*). Wymóg publicznego ogłoszenia wyroku stanowi też normę konstytucyjną (art. 45 ust. 2 zd. drugie Konstytucji RP). Ogłoszenie wyroku ma charakter ustny (art. 100 § 1 k.p.k.). W doktrynie wskazuje się, że pojęcie „ogłoszenia” wyroku należy rozumieć jako wypowiedzenie przez przewodniczącego składu orzekającego co najmniej sentencji wyroku (por. P. Hofmański, O jawności posiedzeń sądowych w procesie karnym [w:] Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa Prof. A. Bulsiewicza, Toruń 2004, s. 133).

Wykładnia językowa i systemowa przepisów art. 412, art. 418 *in princ. k.p.k.* i art. 439 § 1 pkt 6 *in fine k.p.k.* wyraźnie zatem wskazuje, że warunkiem istnienia w obrocie prawnym wyroku jako dokumentu procesowego jest sporządzenie go na piśmie, a następnie publiczne ogłoszenie. Zgodnie bowiem z art. 412 k.p.k. po ukończeniu narady sąd niezwłocznie sporządza wyrok na piśmie, a następnie po jego podpisaniu przewodniczący ogłasza go publicznie (art. 418 § 1 *in princ. k.p.k.*). Dodatkowo należy wskazać, że z art. 439 § 1 pkt 6 *in fine k.p.k.* wynika, że nawet wyrok niepodpisany przez wszystkich członków składu orzekającego, funkcjonuje w obrocie prawnym, skoro wymaga uchylecia z uwagi na uchybienie w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej.

W doktrynie wskazuje się, że niedopuszczalne jest ogłoszenie jako wyroku rozstrzygnięcia, którego treść uzgodniono, ale którego nie

sporządzono i nie podpisano (por. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 865). Z tego względu, gdy wyrok nie został sporządzony na piśmie, to nie może zostać skutecznie ogłoszony w inny sposób niż przez odczytanie jego pisemnej sentencji. W konsekwencji nie powstaje wyrok w znaczeniu procesowym, co powoduje, że nie może zostać zaskarżony w drodze środków odwoławczych (*arg. ex art. 425 § 1 in princ. k.p.k.*).

W rozpoznawanej sprawie sąd odroczył wydanie wyroku na okres 7 dni. W tym terminie wyrok nie został jednak wydany. Z tego powodu, na podstawie art. 411 § 2 k.p.k., rozprawę główną należy prowadzić od początku. Zważywszy jednak, że sędzia, który rozpoznawał sprawę, przekazał oskarżonemu treść podjętej decyzji co do rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu, to na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. powinien ulec wyłączeniu od ponownego jej rozpoznania.

Mając to wszystko na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.